

Kangasalan kunta ympäristöosasto

MAASEUTUALUEIDEN OSAYLEISKAAVA

TAVOITTEET

Esipuhe

Maaseutualueiden osayleiskaavan tavoitteena on laatia maankäyttösuunnitelma, jonka valmistelussa on otettu huomioon väestölliset, taajamarakenteelliset, luonnonsuojelulliset, liikenteelliset, virkistykselliset, maisemalliset, kulttuurihistorialliset ja elinkeinoihin liittyvät intressit.

Osayleiskaavasunnittelun keskeisiä pohdinnan aiheita ovat maaseudun elinvoiman ylläpito, palveluiden järjestäminen, liikenteen aiheuttamien ongelmien vähentäminen, kulttuurimaiseman hoito ja asutuksen hallinta.

Osayleiskaavan laadinta on aloitettu maaseudulle muuttaneiden haastattelulla vuoden 1999 aikana. Väestöllisesti vähäisen, mutta alueellisesti laajan alueen rakentamisen ohjaaminen on työlästä. Alueelle kohdistuu hyvin monenlaisia intressejä, joiden hallitsemisessa monet kokevat olevansa asiantuntijoita. Siksi työ täytyy tehdä hyvässä vuorovaikutuksessa alueen toimijoiden kanssa. Tavoitteita valmisteltaessa ja yleiskaavoitusta edeltävässä kulttuuriympäristöohjelman laatimisessa on tehty laajaa yhteistyötä kylätoimikuntien ja etujärjestöjen kanssa.

Suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin edistymisestä raportoidaan vaiheittain ja asiakokonaisuuksina. Tämä raportti esittelee suunnittelun tavoitteita, jotka pohjautuvat niin Kangasalan strategiaohjelmaan kuin alustavasti kartoitettuihin maaseudun kehityskuviin. Tavoitteita tullaan suunnittelun kuluessa tarkistamaan ja täsmentämään tulevaisuuskuvan kirkastuessa.

Kangasala 16.4.2002

Markku Lahtinen
kaavoitusarkkitehti

Strategiset lähtökohdat

Valtuusto on hyväksynyt kuntastrategian 2010 26.10.1998. Eri toimialojen strategioista voidaan koota maaseutualueiden osayleiskaavaa ohjaamaan seuraavat tavoitteet, jotka pyritään maankäytön suunnittelun keinoilla saamaan toimenpideohjelmaksi.

Asumis- ja ympäristöstrategia

- kulttuuriympäristön ja luonnonmaisemien säilyttäminen
- kestävän kehityksen periaatteet
- asukkaiden osallistuminen suunnitteluun
- vesistön tilan vaaliminen
- joukkoliikenteen toimintaedellytysten lisääminen.
- kylien palvelutason turvaaminen myös asuntopolitiikan keinoin
- riittävästä infrastruktuurista ja palveluista huolehtiminen asumisen laadun takaamiseksi
- vapaa-ajan asumisen tukeminen kylien elinkelpoisuuden säilyttämiseksi
- luonnonsuojelun ja rakentamisen tasapainoinen suhde

Maankäyttöstrategia

- toimintojen sekoittamintaajamarakenteen tiiviyyden ylläpitäminen
- palvelujen, työpaikkojen ja virkistykseen liittyminen asumiseen

- asutuksen ohjaaminen olevien verkostojen varrelle
- kulttuurimaiseman säilyttäminen
- rakentamisen ohjaaminen kyläkeskuksiin ja olevien verkostojen ja kuljetusreittien yhteyteen
- kylien asukkaiden oman aktiivisuuden lisääminen palveluiden parantamiseksi
- rakentamatta jätettävien alueiden varaaminen
- virkistys- ja ulkoilualueiden verkosto

Elinkeinostrategia

- valmius uusien yritysten sijoittumiseen matkailun tukeutumisen kunnan kulttuuriperintöön ja monipuoliseen luontoon

Palvelustrategia

- peruspalvelujen tuottaminen ja ongelmien ennalta ehkäisy
- yhteistyö järjestöjen ja hallintokuntien välillä

Väestöstrategia

- väestön hillitty kasvu

Strategisten tavoitteiden lisäksi maaseudun kehittymistä ohjaavat megatrendit, joihin ei suunnittelulla voida vaikuttaa, sekä valtiovalan ja EU:n määräykset kuten työmatkojen verotus, kestävä kehitys.

Megatrendien mukaan mm. tuotanto, talous, kulutus ja väestö keskittyvät, ihmisten eriarvoisuus lisääntyy, liikennehaitat lisääntyvät ja matkat pitenevät, ja yhä useammat saavat nauttia määrättömästi lisääntyvästä tiedosta.

Tampereen seutukunta on metropolialue, mikä tuo mukanaan omat erityispiirteensä suunnitteluun. Miten Kangasala käyttää hyödykseen Tampereen läheisyyden? Mikä on Kangasalan erityispiirre, imago, jolla erottaudumme omaleimaisena kuntana Tampereen seutukunnalla ja hyödynnämme Tampereen läheisyyden. Se pitäisi jotenkin ilmaista tässäkin kaavassa, ja siihen tulisi olla myös kuntastrategiassa selkeä näkemys.

Näkökulmat

Maa- matsätalous

Pellot ja metsät ovat tuotantovälineitä, joiden toiminta tulee yleiskaavoituksellakin turvata. Kilpailevat maankäyttömuodot saattavat häiritä alkuperäiselinkeinoja, mutta ne voivat olla myös lisätulonlähde.

Perinnönjaon yhteydessä tilat pirstoutuvat, ja varsinkin metsäpalstat pienenevät. Yhä useampi metsänomistaja on kaupunkilainen, joka ei ole kiinteässä vuorovaikutuksessa omistamansa alueen kanssa.

Toimivien maatilojen määrä alueella vähenee. Toimintansa lopettaneita tiloja pilkotaan. Tuottavuus viljely-yksikköä kohti kasvaa. Kotieläintilojen osuus maataloudesta vähenee. Maaseudun kasvot muuttuvat.

Kylätoimikunnat

Kyläyhteisöjen tavoiteena on kylien elinvoimaisuuden ja palveluiden kehittäminen. Nuorten perheiden saaminen kylien asukkaiksi tukee koulujen oppilasmäärien pitämistä vakaana. Maaseudun elinkeinojen kehittäminen mahdollistaa omien palveluiden saatavuuden.

Retkeily, ulkoilu ja suojelu

Taajamissa asuvan, ulkoiluun suuntautuneen retkeilijän kannalta maaseutu tarjoaa samaa

Uudisasukkaat

Pari vuotta sitten Kangasalla tehdyssä kyselyselvityksessä kartoitettiin maalle muuttavien toiveita ja niiden toteutumista, maalla asuvan elämäntapoja ja niiden suhdetta kestäväan kehitykseen.

Maalle muuttavat etsivät ympäristöstään rauhaa ja viihtyisyyttä. Naapureihin halutaan fyysistä etäisyyttä, mutta yhteistoimintaan yhteisten etujen ajamiseksi ollaan valmiita. Maalle muuttavat arvostavat luontoa ja omatoimisuutta, mutta joutuvat liikkumaan hyvin paljon omalla autolla.

rauhaa kuin maaseudulle muuttavalle asukkaallekin valtaamatta kuitenkaan mitään pysyvästi. Metsät ovat virkistys- ja ulkoilu- aluetta, marja- ja sienimetsää, rauhoittavaa kulkualuetta.

Taajaman asukkaiden ja maaseudun välillä tulee olla elävä vuorovaikutussuhde, joka perustuu tavaroiden ja elämysten vaihtoon.

Viljelyn jatkuminen on edellytys kulttuuri- ja maisema-arvojen säilymiselle.

Ongelmat ja tavoitteet

Toimiva aluerakenne

Alueiden käytöllä edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden¹ mukaan kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkoston kehittämistä. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueiden käytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen. Alueiden käytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistoimintoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.

Sosiologin näkemysten mukaan² kaikki haluavat elää hyvän elämän. Miksi siis kitkutella kaupungissa ahtaissa kerrostalo-asunnoissa, jos on mahdollisuus nauttia maaseudun rauhasta ja väljyydestä? Viimeaikaisten selvitysten valossa kaupunkieihin töihin ajautuneet haaveilevat eläkevuosista maalla – ainakin niin pitkään kun tulevat toimeen omin avuin. Mutta kaupunkimainen elämänmuoto valtaa samalla tavalla alaa, kaupungeissa sallitaan jo katusoitto ja terrassikahvilat. Ehkä kehitys ohjautuu siihen suuntaan että ihmisillä on asunto sekä kaupungissa että maalla.

Väestö ja asuminen

Suunnittelualueen asukasluku vuonna 2000 oli noin 2500 asukasta. Vanhusväestön osuus tästä on suurempi kuin koko kunnassa keskimäärin. Haja-asutuksen vaikutuksia selvitetäessä tuli selkeästi esiin maallemuuttolukkuutta, jonka nojalla väestön määrän voidaan vastoin aiempia ennusteita arvioida lisääntyvän. Todennäköisesti alueelle muuttaa myös lapsiperheitä, ja väestön ikärakenne nuortuu.

Kaavoituksen yhteydessä on selvitettävä voidaanko kesäasunto muuttaa pysyväksi asunnoksi, mikäli asunnon kunto, varustetaso, kulkuyhteydet ja sijainto ovat vakituiselle asumiselle sopivat.

Uuden asuksen sijoittumisen ohjauksessa noudatetaan kestävän kehityksen ja perinteisen rakentamisen periaatteita vähentämällä yksityisautoilun tarvetta, hyödyntämällä paikallisesti saatavaa energiaa asuntojen lämmitykseen ja välttämällä ympäristön kannalta arvokkaille paikoille rakentamista.

Palvelutarjonnan kehittäminen

Asumisstrategia edellyttää houkuttelevia asumismahdollisuuksia. Houkuttelevuuteen kuuluu ympäristötekijöiden ohella riittävä palvelutarjonta niin julkisten kuin kaupallistenkin palveluiden osalta. Viime vuosikymmenten kehitys on tyhjentänyt maaseudun kaupoista. Millään realistisella asumista ohjaavilla ratkaisuilla ei liene mahdollisuutta saada maaseutualueen palveluvarustusta paranemaan.

Suunnitelmalla valitaan maaseutualueilta ne alueet, joita halutaan kehittää ja joilla pidetään yllä palvelut. Tämä edellyttää yhteiskunnalta ja muilta palveluiden toimittajilta määrätietoista panostusta paitsi kasvatus- ja hoitopalveluihin, myös infrastruktuurin, kuten sähkö- tai yksityistieverkon rakentamisen tukemiseen. Kunnan sitouttamiseksi on olennaista määritellä ne alueet, joiden palveluiden järjestämiseen panostetaan. Jo olevien palveluiden takia tällaisia kyläkeskuksia voivat olla lähinnä Liuksiala, Kautiala, Raikku, Haviseva ja Vehoniemi. Huutijärveen tukeutuvat alueet Ponsantien ja Sahalahdentien alkupäässä kuuluvat perustellusti myös tähän ryhmään.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Työn yhteydessä on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama- että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja. Kaava fyysisenä suunnitelmana on vain osa yhdyskuntasuunnittelua.

Tampereen kaupunkiseudun rakenne- suunnitelmaa³ laadittaessa on etsitty ratkaisua kaupunkiseudulle tulevien 40 000 – 50 000 uuden asukkaan sijoittamiseksi vuoteen 2020 mennessä. Toimiva ja edullinen rakenneratkaisu ei sisällä visiota maaseudun väljästä asuttamisesta ja työpaikkojen hajakeskittämisestä, vaan ratkaisuun ajatellaan päästävän vain olevia palveluita ja infrastruktuuria hyödyntämällä. Myös liikenteen järjestämisen ja kestävä kehityksen periaatteet tukevat taajamiin painottuvaa täydennysrakentamista. Näistä painotuksista huolimatta kaupunkiseudun maaseutu-alueille tulee merkittävästi lisääsumista, joka kaipaa sijoittumisen ohjaamista palveluiden järjestämiseksi.

Kangasalla asemakaavoitettujen alueiden ulkopuolelle rakennetaan nykyisin noin xx asuntoa vuodessa. Näistä taajamien lievealueille sijoittuu noin xx asuntoa ja varsinaiselle maaseudulle noin xx asuntoa. Palveluiden järjestäminen edellyttää tämän asuntomäärän rajaamista hieman alemmalle tasolle, noin 15-20 asuntoon vuodessa.

Maaseudun asutusta ja matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja on suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuurin hyväksikäyttöä.

Maankäytön ohjaaminen

Kunnan kannalta osayleiskaavan keskeinen tavoite on suunnitella alueen maankäyttöä siten, että suunnittelutarveratkaisujen ja rakennusluvista päättämisen perustaksi on yhtenäinen linja ja riittävästi tietoa alueen kehittämisen edellytyksistä.

Suunnittelutarveratkaisusta päätettäessä tulee maankäyttö- ja rakennuslain mukaan varmistaa, ettei hankkeella aiheuteta haittaa kaavoitukselle tai alueen käytön muulle järjestämiselle, ei aiheuteta haitallista yhdyskuntakehitystä ja että rakentaminen on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista.

Kokonaisuuden hallitsemiseksi tulisi harkita maankäytön ohjaamisen lisäksi lupakäsittelyn selkiyttämistä. Suunnittelutarveratkaisujen käsittely esim. kahdesti vuodessa helpottaisi yhdyskuntarakenteellisten vaikutusten arviointia ja maanomistajien tasavertaista kohtelua.

Kangasalan maaseutualueiden houkuttavuutta ja yhdyskuntarakenteen ohjaamisen vaikeutta lisää sijainti parinkymmenen kilometrin päässä erästä maamme vilkkaimmin kasvavan kaupunkiseudun keskuksesta.

Asemakaavoitettavat alueet

Maaseutuasumiseen ei kuulu asemakaavoitetun alueen tehokkuus. Tampereella Kämenniemen alueesta saadut kokemukset viittaavat siihen, että tiivis, asemakaavoitettu

omakotiasuminen kaukana maaseudulla ei yhdistä maaseudun ja kaupungin hyviä ominaisuuksia, vaan pikemminkin niiden huonot tekijät.

Kylärakentamisaalueet

Kangasalan maaseutualueiden kylät ovat pieniä ja hajanaisia. Koulupalvelut ovat alueiden tärkeimmät palvelut, mutta Kautialan ja Raikun koulut ovat ainoat suunnittelualueella sijaitsevat koulut. Lisäksi maaseutumaisia alueita palvelevia kouluja ovat Havisevan, Huutijärven ja Liuksialan koulut.

Kaupallisia palveluita alueella tarjoaa kylän kauppa Vehoniemessä. Lisäksi Suinulassa sijaitseva Onkijärven grilli palvelee maaseutua. Muutoin tärkeimmät kaupalliset palvelut on hoidettava taajamissa, ja muita kylärakentamista tukevia toiminnallisia perusteita on hankala löytää.

Hajarakentaminen

Maanomistajien tasapuolisen kohtelun ja alueiden hallitun kehityksen kannalta on olennaista pohtia väestömäärän ja asumisväljyyden kasvun vaikutusta asuntorakentamiseen määrään.

Asuntorakentamisen tarve puolestaan vaikuttaa siihen, millainen mitoitus rakentamisella voi olla suhteessa tilojen pinta-aloihin.

Rakennusjärjestyksen vaatimus 5000 neliömetrin tonttikoosta ei anna ohjenuoraa kuin tontin mioitukselle, ei aluekohtaiselle tarkastelulle.

Elinkeinojen kehittäminen

Alueen elinkeinonharjoittajien, eritoten viljelijöiden kannalta **kaavan tulee turvata käytössä olevien peltoalueiden pitkäjänteinen kehittäminen maatalousmaana**. Muut maaseudulle kuuluvat toiminnot on ohjattava elinkeinojen ehdoilla.

Viljelyssä vaatimukset kasvavat: lisää tuotantoa vähemmällä panostuksella. Yksikkökoot kasvavat, massatuotanto halventaa elintarvikkeita. Kuluttajat voivat käyttää ekotuotteita viikonlopulla, kun käydään maalla luomukaupoilla.

Lakien ja EU-säädösten lisäksi on uhkana, että vielä yleiskaavakin rupeaa haittaamaan

viljelyä. Kaavan pitäisi mahdollistaa elinkeinojen ja elämisen kestävä kehittäminen vaikeuttamatta tuotannollista toimintaa.

Maaseudulle tulevien muiden työpaikkojen, esim. teollisuuden piirissä, tulisi olla jottenkin maataloutta tukevia. Viime aikoina maalle muuttoon on houkuteltu etätyömahdollisuuksien kehittymisellä. Etätyö tuntuu käytännössä olevan klisee, jossa naiset tekevät huonosti palkattua rutiini-työtä.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Alueiden käytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön säilymistä, elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä, luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua ja luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville.

Kangasalan kulttuuriympäristöohjelmaa laadittaessa on selvitetty rakennetun ja viljellyn kulttuuriympäristön arvoja, ympäristön hoitamista ja kehittämistä sekä kulttuuriympäristöön rakentamista. Työtä on tehty tiiviissä yhteistyössä kylätoimikuntien kanssa.

Kulttuurihistorian kautta kunnan eri alueille on muodostunut oma identiteetti. Tätä identiteettiä tulee pyrkiä korostamaan alueiden rakentamista ja hoitoa suunniteltaessa. Kaikkein arvokkaimmilla kylä- ja peltoalueilta uudisrakentaminen tulee ohjata vähemmän herkille alueille. **Täydennys- ja uudisrakentaminen ohjataan kunkin kylän perinteiseen rakentamiseen ja maisemaan sopivalla tavalla.** Kulttuuriympäristöohjelman tavoitteet uudisrakentamisen sijoittamiseksi otetaan ohjenuoraksi maaseutualueiden osayleiskaavaa laadittaessa.

Ympäristön suojeleminen

Maaseutualueiden ympäristöarvojen kartoitus on aloitettu kesällä 2001. Alue on laaja, eikä seikkaperäisiä maastokäyntejä sen vuoksi ole katsottu tarpeelliseksi suorittaa kuin tärkeimpien kyläalueiden ympäristössä. Jo laadituissa seudullisissa ja kuntakohtaisissa luontoinventoinneissa on kuitenkin löydetty muutamia erityisarvoja, joiden säilyttämiseen kaavalla tähdätään.

Vuosi 2000-2001 laadittu kulttuuriympäristöohjelma on selvittänyt rakennetun kulttuuriympäristön ja viljelymaise-
man nykytilaa ja kehittämiskeinoja. Sen yhteydessä on paneuduttu myös

täydennysrakentamisen osoittamiseen siten, että kulttuurimaiseman tärkeimmät arvot voidaan säilyttää ja kulttuuriympäristön muodostumisen periaatteita edelleen noudattaa.

Virkistysmahdollisuuksien takaaminen

Vaikka Kirkkoharjun keskeinen virkistysalue täyttää monella tavalla taajaman virkistystarpeet, maaseutumaiseman ja laajojen metsäalueiden merkitys kaikille kunnan asukkaille on tärkeä.

Metsätalouden kannalta MU-merkinnät, joilla on käyttörajoituksia, tulisi olla selkeärajaisia ja harkittuja. Ulkoilureitit voidaan suunnitella tehtäväksi myös M-alueille sopimuksin.

Kuivan maan asukkaille pitäisi osoittaa yleisiä rantoja paljon nykyistä enemmän, koska nykypäivän toimintoihin ei enää tunnu kuuluvan lupien pyytäminen maanomistajalta sen paremmin veneen pitämiseen kuin nuoti-
on tekemiseenkään.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Liikennejärjestelmä suunnitellaan kokonaisuutena siten, että se käsittää eri liikenne-
muodot ja täyttää sekä asutuksen että elinkeinoelämän tarpeet. Tarvittaviin liikenne-
yhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijai-

sesti olemassa olevaa pääliikenneverkkoa.

Tarpeet tieverkon lisärakentamiseen tulevat pääosin alueen ulkopuolelta. Sen sijaan julkisen liikenteen ja kevyen liikenteen toimintaympäristön paraneminen on tärkeää myös maaseudun omiin tarpeisiin.

Liikenne

Liikenne on maaseutuasumisen suurin probleemi. Liikenne aiheuttaa eniten kuluja ja ympäristövaurioita. Tietoyhteiskunta lisää vuorovaikutusta, ja se lisää liikennettä entisestään.

Liikennettä voidaan vähentää vain saamalla maaseudulle lisää työpaikkoja ja palveluita. Liikenteen haittoja voidaan vähentää lisäämällä kevyen liikenteen ja julkisen liikenteen osuutta kulkumuotojakaumasta.

Yhdyskuntatekniikka

Kangasalla on Vesijärvi-projektin yhteydessä pitkään tehty selvityksiä haja-asutusalueen vesihuollon järjestämiseksi ja vesistön tilan parantamiseksi. Projektin välituloksia voidaan nyt hyödyntää maankäytön ohjaamisessa ja vesihuoltoratkaisujen suunnittelussa.

Vuorovaikut-teisuus suunnittelussa

Strategian mukaan kunnan panostus kytketään asukkaiden aktiivisuuteen. Suunnittelutyön kuluessa on selvittävä, mikä on kunnan rooli maaseudun kehittäjänä, mikä asukkaiden.

Yhteistyöryhmää tulee käyttää hyväksi kaavaa kehiteltäessä. Yhteistyön avulla kunnasta voidaan kehittää byrokraattisen mörön sijasta yhteistyökumppani. Yhteistyöryhmän kutsutaan edustajat kustakin kylätoimikunnasta. Kunnan hallintokuntien ja sektoriviranomaisten asiantuntemusta hyödynnetään työryhmän työskentelyssä.

Tietotekniikka on suunnaton mahdollisuus maaseudun väljän ja hajanaisen alueen palveluiden helpottamiseksi. Maaseudun palvelut tulisi saada yhteisen internet-portaalin taa. Sen kautta pitäisi selvittää kaikki maaseudulla tarjottavat toiminnot, palvelut, vapaat asunnot, työpalvelut.

Osallistumisen järjestäminen

Maaseudun osayleiskaavan valmisteluvaiheessa esitetään arvioitavaksi erilaisia maankäytön rakennemalleja. Nähtävillä olon, lausuntojen ja saadun kansalaispalautteen analysoinnin jälkeen selvästi toteutuskelvottomat vaihtoehdot karsitaan pois ja kehityskelpoisten vaihtoehtojen suunnittelua tarkennetaan.

Suunnittelu-, arviointi- ja kuulemis- kierroksia jatketaan tarvittaessa kunnes riittävä määrä tietoa on hankittu ja epävarmuustekijöitä poistettu - viisaan päätöksenteon ja osayleiskaavaehdotuksen pohjaksi.

Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Maankäyttöratkaisujen arvioimista varten on ohjelmointivaiheessa laadittu vaihtoehtoisia kehitysskenaarioita, joiden pohjalta laaditaan vaihtoehtoiset maankäyttösuunnitelmat. Skenarioiden mukaan

1. Eurooppalainen kehitys johtaa maatalouden alasajoon eteläisintä Suomea lukuun ottamatta

2. Etätyö ja osa-aikatyö yleistyvät. Maaseutumaisen elämänmuodon arvostaminen lisääntyy. Maalle muuttaa yrittäjiä ja hyvätulaisia

3. Tampereen seutu menestyy ja täyttyy keskituloisista palkansaajista, jotka arvostavat omakotiasutusta. Moottoriliikenneväyliä lisätään, ja työssäkäyvät voivat entistä riippumattomammin valita asuinpaikkansa. Palvelut keskittyvät liikenneväylien solmu-kohtiin. Vain suuret maatilat säilyvät tuotantoyksikköinä.

Tavoiteasettelussa lisättiin uusi skenaario:

4. Urbaani elämäntapa lisää maaseudulle sijoittuvan kakkosasunnon kysyntää. Viikonloppuisin halutaan ekoelämää ja ekoruokaa. Tampereesta kehittyy menestyvä teknologia-keskus, ja myös maaseudulle hakeutuu sitä tukevaa yritystoimintaa. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus lisääntyy.

Skenaarioihin perustuvat maankäyttö-vaihtoehdot voivat näin ollen olla maaseudun kesannoituminen (0-vaihtoehto), hillitty kehitys (ylellinen maaseutu), uudistuminen (ruuhkamaaseutu) ja vuorovaikutus (ekotek). Vaihtoehtojen mitoitus tulee laatia todellisen rakentamistarpeen pohjalta.

Rakennemallit:

1. Kesanto.

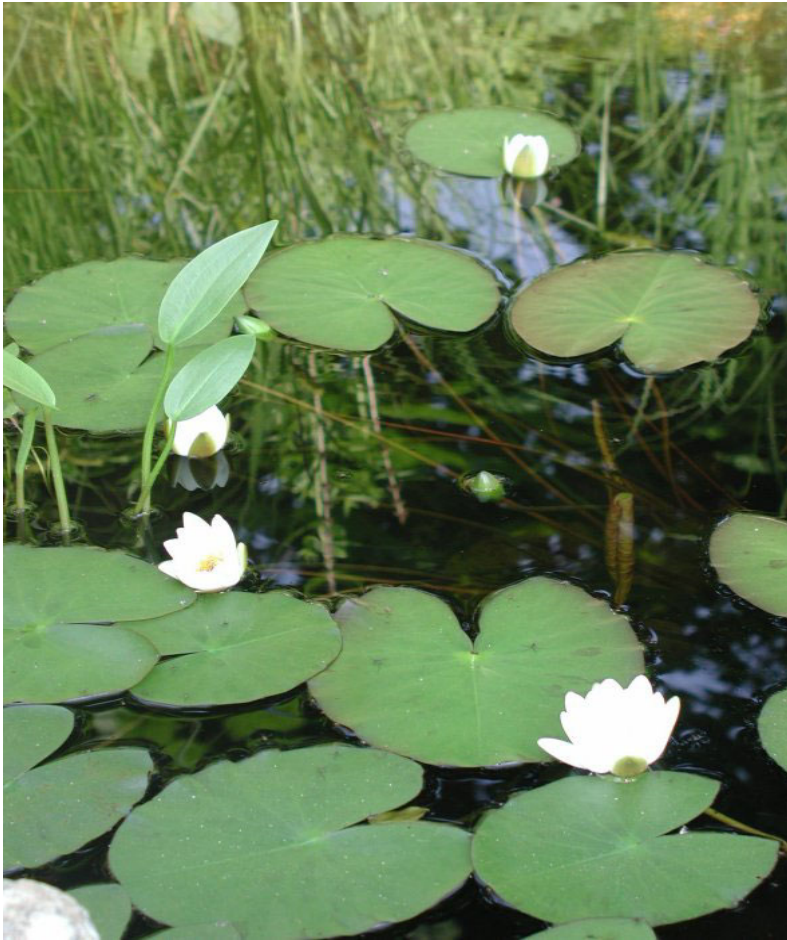
Nollavaihtoehto. Yleiskaavaa ei laadita.

Rakentamista ei voida ohjata. Rakennusluvut käsitellään vuoden 1976 yleiskaavan pohjalta.

Yhteisiin tarpeisiin ei voida varautua. Erityisesti kulttuuri- ja luonnonperinnön vaaliminen on vaikeata.

Palvelut järjestetään muuttuvien tarpeiden mukaan usein jälkijättöisesti. Palveluiden hankkiminen edellyttää asukkailta huomattavia panostuksia.

2. Ylellinen maaseutu.

Kaupunkiseudun liikenneratkaisussa painotetaan raide- ja muun julkisen liikenteen merkitystä, mikä saattaa helpottaa maaseudun asumista radan tuntumassa.

Uudet asukkaat ohjataan pääosin hyvien palveluiden yhteyteen taajamiin.

Suuret ikäluokat hankkivat mummonmökkejä, siirtyvät vähitellen maalle jo ennen lopullista eläkeikää. Tulijat tyytyvät pääosin loma-asuntoihin ja tyhjillään oleviin asuinrakennuksiin.

Uudisasukkaiden tarpeisiin pystytään vastaamaan kyläasutusta täydentämällä. Julkis-

ten palveluiden saatavuus maaseudulla on hallittavissa. Keskusta säilyttää kaupallisen vetovoimaisuutensa.

3. Ruuhkamaaseutu.

Valtateiden muuttaminen moottoriteiksi tuo rakentamispaineita maaseudulle.

Kylärakentamista kehitetään voimakkaasti Havisevan, Raikun ja Liuksialan palveluiden tuntumassa, mutta myös omaehtoiselle rakentamiselle annetaan sijaa eri puolilla maaseutualuetta.

Loma-asuntoja muutetaan laajamittaisesti vakituiseksi asunnoiksi. Pientiloja palstoitetaan asuintonteiksi.

Rakentamisen painopisteiden puuttuessa palveluita on vaikea hallita. Kangasalan kaupalliset palvelut keskittyvät Lentolaan.

4. Ekotek.

Maaseudun solmupisteisiin hakeutuu yritystoimintaa. Kyläkeskukset etsivät uusia paikkoja.

Kytkenät kaupungin ja maaseudun välillä lisäävät näihin liittyvien elämäntapojen ominaisuuksien arvostusta. Koska ekologisella tuotannolla on huomattava taloudellinen merkitys, maaseudun viljelyalueiden ja kulttuurimaiseman säilyttäminen on tärkeää.

Loma-asuntojen ympärivuotinen käyttö lisääntyy, mutta kaupunkiasunto on työelämän tukikohta.

Maaseudulle tulevat uudet palvelut liittyvät maaseudun omien tuotteiden välittämiseen ulospäin.

Liikkuminen on vilkasta, mutta se jakaantuu lokaalisesti ja kausaalisesti tasapuolisesti eikä edellytä infrastruktuuri-investointeja.

Ympäristö-vaikutukset

Vaikutusten tunnistaminen

Taloudelliset vaikutukset

Yhdyskuntatekniikan rakentamiskustannukset
Tienrakentamiskustannukset
Päivähoidon järjestämiskustannukset
Koulutuksen järjestämiskustannukset
Joukkoliikenteen järjestämiskustannukset
Liikennöintikustannukset

Ympäristövaikutukset

Vaikutukset luonnonympäristöön
Vaikutukset pohjavesiin
Melunsuojaus

Sosiaaliset vaikutukset

Palvelurakenne
Sosiaalinen turvallisuus
Virkistysalueet
Viihtyisyys
Liikenneturvallisuus

Kulttuuriset vaikutukset

Kulttuurimaisema
Taajamakuva
Rakennussuojelu

Rakennemallien arviointi

Nollavaihtoehto

Rakentaminen ohjautuu tarjonnan perusteella hajanaisesti eri puolille aluetta. Rakennettujen alueiden ja viljelyalueiden raja hämärtyy.

Kiinteistökohtaisiin vesihuoltoratkaisuihin joudutaan panostamaan. Palveluiden järjestämistä on vaikea ennakoida. Kuljetuspalveluiden tarpeet lisääntyvät. Kotitaloudet joutuvat uhraamaan suuren osan tuloistaan liikkumiseen.

Nuorten käytössä ei ole samoja harrastusmahdollisuuksia kuin taajamissa, mutta maaseudun rauhaa etsiville keski-ikäisille malli suo houkuttelevia asumisvaihtoehtoja. Lapsiperheiden ajankäytössä kuljetusten osuus on huomattava.

Kulttuurimaiseman säilyminen on sattuman varassa, sillä yksittäiselläkin hankkeella saatetaan tuhota suuria maisema-arvoja.

Ylellinen maaseutu

Täydennysrakentaminen ohjataan olevan kylärakenteen yhteyteen. Maankäytön tehostaminen on varovaista. Palvelutuotanto vastaa julkisten peruspalveluiden kysyntään.

Rakentaminen voidaan asettaa sopusointuun luonnon kanssa. Liikenteeseen uhrattavaa osuutta kotitalouksien tuloista voidaan vähentää vain, jos asunnot onnistutaan sijoittamaan lähelle työpaikkoja ja palveluita.

Kulttuurimaiseman säilymiselle hyvät edellytykset. Vähäiset muutokset olevaan tilanteeseen mahdollistavat kulttuurin tukeutumisen perinteisiin. Mahdollistaa maaseutumaisen alakulttuurin säilymisen.

Ruuhkamaaseutu

Maaseudun merkitys kaupunkiseudun kokonaisrakenteessa korostuu. Jyväskylätie ja Lahdentie muutetaan moottoritieksi. Vilkas rakentaminen tuhoaa luonnonarvoja, mutta kulttuurimaisema voidaan ensi vaiheessa säästää.

Vesihuollon järjestäminen edellyttää yksityisiltä huomattavia panostuksia. Rakentaminen saattaa jossakin vaiheessa ylittää kynnyksen, joka tarkoittaa huomattavan kalliin vesihuoltojärjestelmän rakentamista.

Kylämäinen asutus synnyttää vilkasta yhteistoimintaa. Alkutuotannon ja uudisasutuksen väliset ristiriidat hankaloittavat viljelyä ja metsänhoitoa.

Maaseutumaisuus ja uudisrakennuskulttuuri eroavat toisistaan. Alueille kehittyä erilaisia alakulttuureita.

Täydennysrakentaminen uhkaa rakennusperintöä.

Ekotek

Maaseudun työpaikat lisääntyvät, mutta uusien teollistenkin työpaikkojen sijoituksessa otetaan huomioon ympäristölliset näkökohdat.

Maaseudun kehittyminen ei edellytä laajoja yhteiskunnallisia panostuksia. Tekniset innovaatiot mahdollistavat vesihuoltotekniikan kiinteistökohtaisesti toimivat ratkaisut.

Maaseudun uudet toimijat juurtuvat osaksi ympäristöään. Maaseudun omien palveluiden käyttö lisää hyvinvointia ja vuorovaikutusta. Kotitalouksien elämä kohenee.

Viitteet:

¹ Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista, VnP 30.11.2000

² Tutkija Ari Ylönen, Alustus MOYK tavoitekeskustelussa 26.11.2001

³ Tampereen kaupunkiseudun rakenne-suunnitelma, PiLi 2001

